

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
На правах рукопису

МОІССЄВА Анастасія Валеріївна

УДК 336.15

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Сучасні тренди ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____МОІССЄВА Анастасія_____

Керівник роботи
СУС Леся Валеріївна
к.е.н. доцент

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту кваліфікаційної роботи МОІССЄВОЇ Анастасії Валеріївни

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту
_____ №__ від «__» _____ 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту

к.е.н. професор _____

Дмитро ДЕМА

«__» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **МОІССЄВА Анастасія Валеріївна** захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою: _____

за університетською шкалою: _____

Секретар ЕК

Тетяна ТОВСТУХА

«__» грудня 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Моїсєєва А.В. Сучасні тренди ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

У кваліфікаційній роботі проведено теоретичне узагальнення поняття «ринок платіжних карток» та «платіжна інфраструктура України», зокрема використання на ринку платіжних карток в Україні та за кордоном. Здійснений аналіз операцій застосування платіжних карток в Україні задля розробки практичних рекомендацій з удосконалення збільшення розвитку на ринку платіжних карток. Дослідження показало, що розвиток платіжних карток має відмінності в окремих регіонах світу.

Ключові слова: платіжні картки, платіжна інфраструктура, банк, кредит, ринок

ABSTRACT

Moiseeva A.V. Modern trends of the market of payment cards and the payment infrastructure of Ukraine. - Manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". – Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

In the qualification work, a theoretical generalization of the concept of "payment card market" and "payment infrastructure of Ukraine", in particular, the use of payment cards on the market in Ukraine and abroad, was carried out. An analysis of transactions using payment cards in Ukraine was carried out in order to develop practical recommendations for improving and increasing the development of the payment card market.

The study showed that the development of payment cards has differences in certain regions of the world.

Keywords: payment cards, payment infrastructure, bank, credit, market

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК ТА ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	8
1.1 Платіжні картки та платіжна інфраструктура України.....	8
1.2 Використання платіжних карток: міжнародний досвід.....	11
Висновки до розділу 1.....	13
Розділ 2. АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК ТА ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	15
2.1 Аналіз операцій, що здійснені з застосуванням платіжних карток в Україні.....	15
2.2 Аналіз операцій АТ ПУМБ БАНК з платіжними картками.....	19
Висновки до розділу 2.....	24
Розділ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК	25
3.1 Напрями підвищення ефективності використання кредитних карток в АТ ПУМБ БАНК.....	25
3.2 Прогнозування перспектив розвитку ринку платіжних карток.....	32
Висновки до розділу 3.....	34
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Враховуючи розвиток фінансово-кредитних установ України, реалізацію високотехнологічного фінансового інструментарію для того, щоб забезпечити ефективне керування фінансовими потоками все більшої актуальності набувають проблема в популяризації безготівкових розрахунків, а також постає питання щодо розвитку ринку платіжних карток. Процес глобалізації вимагає постійного вдосконалення і осучаснення платіжних систем і платіжної інфраструктури, а також зменшення рівня готівкових розрахунків як таких, що являється основною причиною «тіньової» економіки, а також складно піддаються контролю та нагляду з боку держави.

На сучасному етапі усі учасники грошових розрахунків мають зацікавленість щодо надійного, зручного та швидкого способу здійснення даних розрахунків, що можна досягти за допомогою здійснення вибору безготівкової форми. Найзручніший платіжний інструмент, що дає можливість здійснювати безготівкові розрахунки і користуватися безготівковими грошима, на сьогодні являється платіжна картка. А отже, банківських установ є серйозний рівень конкуренції за сегменти ринку платіжних карток, а також здійснюється актуалізації проблеми щодо вдосконалення розрахунків з використанням платіжних карток і розвитку ринку платіжних карток взагалі.

Проблему здійснення безготівкових розрахунків, механізму практичної реалізації і інструментів щодо забезпечення досліджували такі науковці Є.О. Бублик, І.І. Попович, М.О. Євдокімова, Л.О. Нетребчук, В.В. Ільчук, Т.О. Плісак, І.М. Садчикова, О.В. Марченко, Т.О. Савченко, Л.О. Невідома, К.О. Катюха, Г.С. Морозова, В.І. Успенко, Н.І. Корецька та інші. Підґрунтям досліджень даних науковців являється питання щодо розвитку ринку банківських платіжних карток, потреба в здійсненні оцінювання його стану на сучасному етапі, обґрунтування доцільності і перспектив щодо розвитку безготівкових розрахунків в Україні. Також науковці зосередили увагу на аналізі чисельності встановлених банками платіжних терміналів, випущених платіжних карток, чисельності і об'ємів готівкових та безготівкових розрахунків тощо.

Також були досліджені окремі напрямки щодо вдосконалення фінансової безпеки власників пластикових карт і збільшення рівня надійності безготівкових розрахунків.

Об'єктом дослідження є сучасні тренди ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури.

Предметом дослідження є сукупність теоретично-практичних аспектів сучасних трендів ринку карток та платіжної інфраструктури.

Метою дослідження виступає виявлення сучасного стану розвитку ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури та розробки рекомендацій щодо подальшого функціонування ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури.

Завдання дослідження:

- дослідити ринок платіжних карток та платіжної інфраструктури України;
- охарактеризувати міжнародний досвід використання платіжних карток;
- здійснити аналіз інфраструктури та операцій установи банку з платіжними картками;
- охарактеризувати організацію функціонування, захисту інформації та безпеки власників платіжних карток;
- здійснити прогнозування перспектив розвитку ринку платіжних карток.

Методи дослідження: аналізу та синтезу – коли формувалися висновки та пропозиції по темі дослідження, узагальнення та порівняння – коли здійснювалися прогнозні розрахунки перспектив розвитку ринку платіжних карток, статистичний та графічний методи – коли проводився аналіз сучасного стану розвитку ринку платіжних карток.

Наукова новизна. У процесі дослідження отримано окремі результати, що характеризують наукову новизну кваліфікаційної роботи – а саме здійснено прогнозування кількості емітованих платіжних карток на наступний рік.

Практичне значення роботи полягає в її орієнтації на вирішення актуальних питань щодо ефективного розвитку використання платіжних карток та платіжної інфраструктури установи банку.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Окремі результати дослідження відповідно до теми кваліфікаційної роботи були апробовані на наступних науково-практичних конференціях:

- Сучасні тренди ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України – опубліковані у збірнику тез доповідей науково-практичної конференції «Студентські наукові читання – 2022» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт на факультеті інформаційних технологій, обліку та фінансів. Житомир : Поліський національний університет;

- Перспективи ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України – опубліковані у матеріалах VII науково-практичної студентської конференції «Фінансове забезпечення економіки» (07 червня 2023 р. Поліський університет);

- Аналіз платіжних карток та платіжної інфраструктури АТ ПУМБ БАНК. – опубліковані матеріалах конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету «Студентські наукові читання – 2023», (30 листопада 2023 р. Поліський університет).

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, списку використаних джерел (41 найменування) та додатків. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 31 сторінці комп'ютерного тексту, який включає 14 таблиць, 5 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК ТА ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

1.1. Платіжні картки та платіжна інфраструктура України

Платіжна інфраструктура – це система організацій та установ, а також сукупність інструментів та процедур, що потрібні для того, щоб провести грошові розрахунки серед суб'єктів розрахункових відносин, які утворюються під час виробництва та реалізації товарів та послуг. Задача у створенні нової платіжної системи, адекватної розвинутого ринку, являється багатоплановою, складною та для її впровадження необхідний тривалий термін [2, с.254].

Стратегічною ціллю платіжної інфраструктури є забезпечення стабільності життєдіяльності всього народного господарства і соціального організму. Більш конкретно мова йде щодо грошово-фінансового забезпечення збільшеного виробництва в національній економіці, сталого розвитку її сфер, секторів та галузей; гарантії фінансової самодостатності регіонів, національного господарства на мікро-і макроекономічному ступенях; збалансованість консолідованого, державного та місцевого бюджету; фінансовий захист економічних інтересів суб'єктів підприємництва і українських громадян [2, с.255].

В склад інституційних елементів платіжної інфраструктури входять суб'єкти, що забезпечують здійснення розрахунків.

В склад платіжної інфраструктури в технологічному та інституційно-суб'єктивному напрямку входять: Національний Банк України; комерційні банки; національна електронно - розрахункова система; Міністерство Фінансів України; Державне Казначейство України; валютні біржі; інституції фондового ринку, які супроводжують та здійснюють платіжно-розрахункові операції; система платіжних карток [12, с. 106].

Основними серед головних складових платіжної інфраструктури є банки. Головне місце у національній платіжній системі посідає: Національний Банк

України та виконує наступні функції [16, с.102]: здійснює розробку і впровадження грошово-фінансової політики завдяки застосуванню відповідних важелів; виконує грошову емісію, а також здійснює забезпечення економіки та соціуму кредитами та готівковими коштами; виконує валютну політику, а також здійснює контроль за дотриманням ліміту екзогенного державного боргу України; здійснює накопичення, зберігання та використання валютних цінностей; здійснює складання платіжного балансу держави; виконує касове обслуговування бюджету країни.

Конституційний обов'язок та вища ціль монетарної політики НБУ – це здійснення забезпечення щодо стабільності та купівельної спроможності національної грошової одиниці - гривні.

Комерційні банки, у вигляді органічного складового елементу платіжної системи, виконують наступні операції: здійснюють залучення та розташування грошових вкладів та кредитів; виконують розрахунки за дорученням клієнтів, банків - кореспондентів та їх касове обслуговування; здійснюють фінансування капітальних вкладень за дорученням власників чи розпорядників інвестиційних коштів; здійснюють випуск платіжних документів і цінних паперів (чеків, акредитивів, акцій, платіжних карток і т.д.); здійснюють купівлю, продаж та зберігання платіжних документів, цінних паперів, а також виконують операції з ними; здійснюють видачу порук, гарантій і інших зобов'язань за третіх осіб; отримують за власні гроші засоби виробництва для того, щоб передати їх у лізинг; здійснюють купівлю у підприємств та фізичних осіб та продаж останнім іноземну валюту у вигляді готівки; здійснюють купівлю та продаж в Україні і за її межами монетарні медалі; здійснюють проведення операцій з касового обслуговування бюджетних ресурсів (за дорученням КМУ) [17, с. 34].

У широкому значенні платіжна карта – це пластина стандартного розміру (85.6 мм, 53.9 мм, 0.76 мм), що виготовлена зі спеціальної, що має стійкість до механічного і термічного впливу, пластмаси, що має призначення для того, щоб здійснити забезпечення ідентифікації особи, що її застосовує як суб'єкта платіжної системи [18].

З урахуванням можливої низки операцій, що можна здійснювати з використанням карт, можна дійти висновку, що банківська карта – це документ, який має інформацію щодо банківського рахунку, його власника та власника карти, банку-емітента та платіжній системі, та технічним пристроєм, що дає змогу здійснювати віддалений доступ до банківського рахунку.

Видів платіжних карток дуже багато, тому їх по різному можна класифікувати:

За емітентами карти: банківські; приватні карти.

За категорією клієнтури, на яку орієнтується емітент: звичайна карта; срібна карта; золота карта; електронна карта.

В залежності від юридичного статусу власників карт: індивідуальні та корпоративні карти.

З точки зору механізму розрахунку виділяються: двосторонні, багатосторонні картки.

За поширенням платіжних систем: VISA, Eurocard, Mastercard.

За технологічними особливостями використання: з магнітною смугою і з вбудованою мікросхемою.

За технічними особливостями розрахунків: скретч-карти; електронний пластиковий гаманець; платіжні картки електронних платіжних систем, АТМ.

Отже, платіжною інфраструктурою являється низка установ, які здійснюють забезпечення в межах платіжної системи умови для того, щоб використати платіжний інструмент.

Платіжна інфраструктура складається з: Національного Банку України; комерційних банків; національної електронно - розрахункової системи; Міністерства Фінансів України; Державного Казначейства України; валютних бірж; інституцій фондового ринку, що здійснюють супровід і платіжно-розрахункові операції; системи платіжних карток.

1.2 Використання платіжних карток: міжнародний досвід

Платіжні картки є основним безготівковим платіжним засобом у світі. Ринки платіжних карток являються зрілими у США, Великобританії і в Скандинавських країнах. У світі картки займають більше 40% всіх безготівкових розрахунків на великій кількості ринків [38].

Велику роль платіжних карток відображають показники, які надають характеристику динамічним змінам відношення об'ємів розрахунків платіжними картками до ВВП в окремих державах світу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Застосування платіжних карток: загальний об'єм операцій
(млрд. дол. США) і відношення до ВВП (%)**

	2021 р.		2022 р.		2023 р.*	
	млрд.дол.США	%	млрд.дол.США	%	млрд.дол.США	%
США	3287,8	23,4	3490,6	24,4	3385,9	24,3
Канада	432,8	28,8	403,0	30,1	468,0	29,7
Австрія	268,7	25,4	269,7	27,1	337,7	27,3
Франція	485,5	17,2	472,3	18,0	480,5	18,8
Німеччина	221,2	6,1	216,8	6,6	224,0	6,8
Італія	170,8	7,4	163,3	7,7	158,7	7,7
Бельгія	77,0	15,3	76,1	16,1	77,7	16,6
Нідерланди	127,5	14,7	121,9	15,3	123,7	15,9
Швеція	105,2	21,6	93,0	23,0	109,8	23,9
Швейцарія	74,5	14,8	75,5	15,3	81,9	15,5
Туреччина	131,0	17,8	121,7	19,8	148,0	20,1
Великобританія	748,0	28,2	657,8	30,2	702,7	31,2
Бразилія	181,5	11,0	193,7	12,1	285,2	13,7
Індія	161,4	12,6	195,0	14,4	206,4	12,0
Китай	576,9	12,6	1004,9	20,5	1540,6	26,6
Корея	357,6	38,4	329,9	39,5	401,2	39,6
Мексика	47,7	4,4	43,1	5,2	53,0	5,1
Саудівська Аравія	114,8	24,1	124,7	33,1	144,1	32,2
Сінгапур	32,6	17,2	33,3	18,2	40,7	18,3

* дані за 9 місяців

Джерело: складено автором за [38, 39, 40].

Однозначно, розвиток ринку платіжних карток є відмінним в окремих регіонах світу. Так, в 2022 р. у порівнянні з 2021 р. застосування карток зросло

на Близькому Сході та Африці – на 14,8 %; в Азії і Тихоокеанському регіоні - на 14,1 %; у Латинській Америці – на 5,8 %; в Європі – на 5,5 %; в Канаді - на 3,3%. Необхідно сказати, що в США частка карток знизилася на 1,0% [39]. Стрімкий розвиток національної інфраструктури зв'язку зменшує витрати щодо запровадження технологій прийняття карток продавцями різних розмірів, навіть у віддалених районах. А отже, можна спостерігати активне впровадження платіжних карток у державах, що розвиваються та знаходяться у процесі становлення, особливо в Індії і Китаї, що являються традиційними користувачами готівки. Збільшення чисельності місць, де приймають картки, завдяки державним і напівдержавним агенціям і великим магазинам відбувається збільшення карткових операцій. Це відбулось в Японії, де чисельність карткових операцій збільшилася в порівнянні з 2021 р. більш чим в 3 рази [39].

Чисельність платіжних карток MasterCard, Visa, American Express, Discover, JCB, Diners Club, China UnionPay, Interac досягла у 2022 р. 6,52 млрд. карток у світі. Сукупна пропозиція ринку платіжних карток збільшилася на 9,0% у порівнянні з минулим роком. Прогноз ринку платіжних карток в різних регіонах світу виглядає так: до 2035 р. для індустрії платіжних карток очікується кумулятивне зростання на 3,06 млрд. карток. При цьому Азія і Тихоокеанський регіон здійснить забезпечення 2,04 млрд.; Латинська Америка - до 0,38 млрд; Європа - до 0,35 млрд; США - до 9,17 млрд; Близький Схід / Африка - до 0,10 млрд; та Канада - до 0,02 млрд. [38].

Збільшення популярності платіжних карток має велику користь як для покупців, так і продавців. Інновації електронних платіжних систем здійснять збільшення ефективності бізнес-операцій, дадуть змогу здійснювати операції з меншим рівнем витрат і більшим рівнем надійності, нададуть забезпечення споживачам змоги заощаджувати кошти і ефективно керувати особистими фінансами [40, с.149].

У США покупці в основному застосовують кредитні карти, хоча електронні гаманці є також досить популярними. Серед користувачів

віртуальних гаманців десь 80 % застосовують PayPal, десь 40 % – Google Wallet [31, с. 140].

У Європі ринок платіжних інструментів є більш різноманітнішим. До загальноєвропейських систем оплати можна віднести SOFORT і SEPA. Платформа миттєвих платежів SOFORT надає пропозицію щодо конвертації валют та застосовується в 10 державах: Швейцарія, Австрія, Німеччина, Чехія, Словаччина, Польща, Угорщина, Іспанія, Італія, Велика Британія [21, с. 40].

У Великій Британії майже 50% всіх онлайн-транзакцій відбуваються завдяки кредитним картам. Дебетові карти становлять десь 35 % платежів у сфері електронної комерції. PayPal являється третім за популярністю варіантом онлайн-платежів. Британська система електронних транзакцій Zapp працює на мобільних пристроях та дає змогу відправляти кошти в режимі реального часу [15, с. 106].

У північній Європі популярний платіжний додаток Klarna. Цю систему застосовують більше 15 тис. Інтернет-крамниць Німеччини, Австрії, Нідерландів, Данії, Норвегії, Фінляндії та Швеції [13, с. 36].

У Швеції і Фінляндії банківські операції в режимі реального часу займають 35 % ринку. Миттєві платежі пропонують 4 шведських та 10 фінських банків [11, с. 152].

Висновки до розділу 1

Визначено, що платіжною інфраструктурою являється низка установ, які здійснюють забезпечення в межах платіжної системи умови для того, щоб використати платіжний інструмент. Платіжна інфраструктура складається з Національного Банку України; комерційних банків; національної електронно-розрахункової системи; Міністерства Фінансів України; Державного Казначейства України; валютних бірж; інституцій фондового ринку, що

здійснюють супровід і платіжно-розрахункові операції; системи платіжних карток.

Доведено, що розвиток ринку платіжних карток має відмінності в окремих регіонах світу. Так, в 2022 р. порівняно з 2021 р. використання карток збільшилось на Близькому Сході й Африці – на 14,8 %; в Азії та Тихоокеанського регіоні – на 14,1 %; у Латинській Америці – на 5,8 %; в Європі - на 5,5 %; в Канаді – на 3,3 %. Відзначимо, що в обігу США частка карток скоротилась на 1,0 %.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК ТА ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

2.1 Аналіз операцій, що здійснені з застосуванням платіжних карток в Україні

Аналітичні дослідження здійснювалися за даними травня – грудня 2022 року в зв'язку із призупиненням подання статистичної звітності щодо операцій з платіжними картками; лютого – квітня 2022 р. відповідно до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України в умовах особливого періоду, затверджених постановою Правління Національного банку України від 18 грудня 2018 року № 140 [37, с. 90].

Чисельність операцій з застосуванням платіжних карток, що емітовані українськими банками, за травень – грудень 2022 року склала 5599,2 млн шт. (це є на 1,4% більшим, чим за аналогічний період 2021 року), а їх сума – 5058,2 млрд. грн. (на 40,5 % є більше, чим у 2021 р.) [37, с. 90].

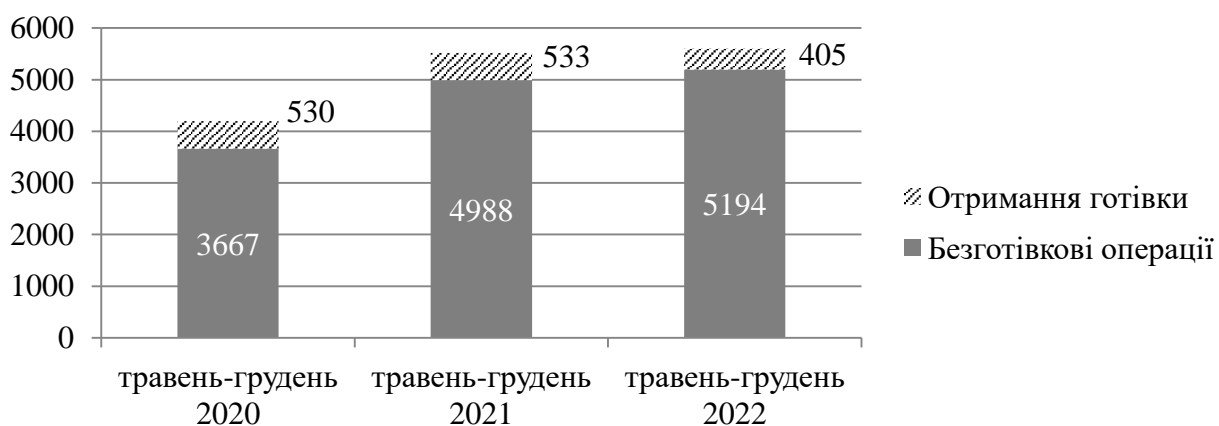

Рис. 2.1 Чисельність операцій що, здійснені з застосуванням платіжних карток, млн шт.

Джерело: складено автором за [37, с.90-91].

Велика кількість даних операцій відбувалася у власній мережі українських банків-емітентів (52,7 % від чисельності і 71,9 % від суми усіх операцій з платіжними картками). У мережі інших еквайрів-резидентів було здійснено

39,9% від чисельності і 18,4 % від суми операцій з платіжними картками (рис. 2.1) [37, с. 91].

За кордоном об'єм операцій з платіжними картками, що емітовані банками-резидентами, за травень – грудень 2022 року значно збільшився і склав 7,4% від чисельності і 9,7% від суми всіх операцій з картками (за аналогічний період 2021 р. частина операцій за кордоном склала 3,8% від чисельності і 3,9% від суми). Одночасно об'єм операцій з платіжними картками, що емітовані банками-нерезидентами, в Україні був незначним і становив тільки 0,7% від чисельності і суми усіх операцій (за аналогічний період 2021 р. частина даних операцій була десь 2% від чисельності і суми) (рис. 2.2) [27].

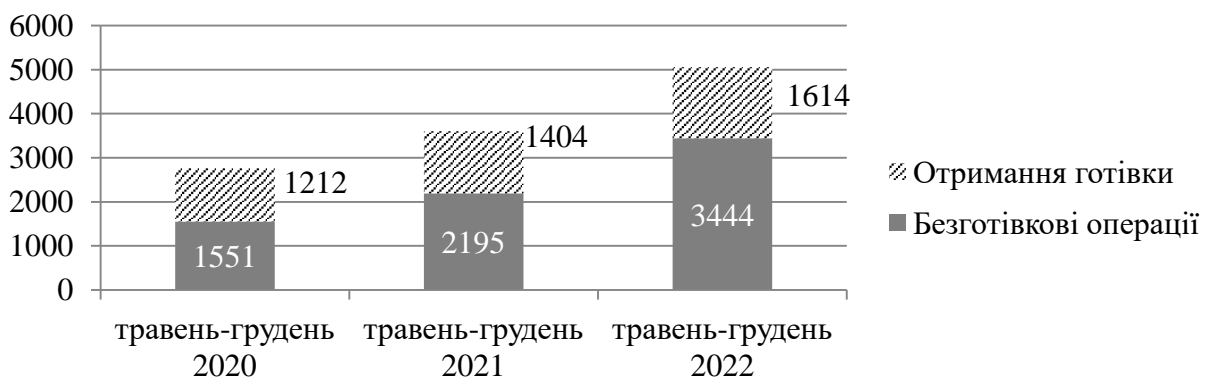

Рис. 2.2 Сума операцій, що здійснені з застосуванням платіжних карток, млрд. грн.

Джерело: складено автором за [37, с.92].

Чисельність безготівкових операцій із застосуванням платіжних карток, що здійснені в Україні і за її межами, за травень – грудень 2022 р., якщо здійснити порівняння з аналогічним періодом 2021 р., збільшилася на 4,1 % до 5194,4 млн. шт. (92,8 % від загальної чисельності), а сума – на 56,9 % до 3 443,9 млрд. грн (68,1% від загальної суми операцій з картками) [27].

Чисельність операцій з одержання готівки із застосуванням платіжних карток за травень – грудень 2022 р. в порівнянні з аналогічним періодом 2021 р. знизилася на 24,1 %. При цьому, сума даних операцій збільшилася на 15,0 % [27]. Більше чим 50 % чисельності безготівкових операцій з застосуванням платіжних карток (52,6 %) відбувалася у торговельній мережі, їх сума склала 26,0 % від усіх

безготівкових операцій. Десь 85,0 % від чисельності і суми даних операцій відбувались із застосуванням безконтактної технології оплати і NFC-технологій [27].

53,3 % від суми безготівкових операцій з застосуванням платіжних карток – це перекази з картки на картку, їх частка становила 14,4 % (рис.1.3) [27].

Рис. 2.3 Структура безготівкових операцій з застосуванням карток за травень – грудень 2022 року

Джерело: складено автором за [37, с.94].

Чисельність платіжних карток що, емітовані українськими банками, станом на 01 січня 2023 року склала 109,8 млн шт. Це є на 23,2 % більше, чим станом на 01 січня 2022 р. Чисельність платіжних карток, що застосовували з метою здійснення видаткових операцій у грудні 2022 року, склала 46,3 млн. шт. (42,2 % емітованих карток) [25, с.60].

Протягом 2022 р. відбувалося збільшення чисельності безконтактних платіжних карток, що застосовувалися з метою здійснення операцій. У грудні 2022 р., якщо здійснити порівняння з груднем 2021 р., їх чисельність зросла на

30,7 % – з 20,0 млн шт. до 26,1 млн шт. карток. Взагалі, більше 50 % (56,5 %) платіжних карток, що використовувалися в грудні 2022 р. з метою здійснення видаткових операцій, – це є безконтактні картки [25, с. 60].

Станом на 01 січня 2023 р. найбільша чисельність платіжних карток, що емітована у міжнародній платіжній системі MasterCard (59,2 млн шт. чи 53,9 %). Друге і третє місце за чисельністю емітованих платіжних карток займають міжнародна платіжна система VISA (50,0 млн шт. чи 45,6%) і Національна платіжна система «Український платіжний простір» (0,5 млн шт. чи 0,5 %). Частка інших карткових систем, що здійснюють свою діяльність в Україні, у 2022 році складала 0,04%. Лідерами за емісією карток являються АТ КБ «ПриватБанк» (43,8% усіх емітованих карток), АТ «Ощадбанк» (15,4 %) та АТ «Універсал банк» (13,2 %) [25, с. 61].

Чисельність платіжних терміналів у торговельній і сервісній мережі при порівнянні з 2021 р. знизилася на 15,8% до 359,2 тис. шт. (з них 348,1 тис. шт. (96,9 %) – безконтактні термінали), чисельність банківських пристроїв (банкомати, ПТКС та платіжні термінали) – на 15,5% до 37,6 тис. од. (рис. 2.4) [37, с. 96].

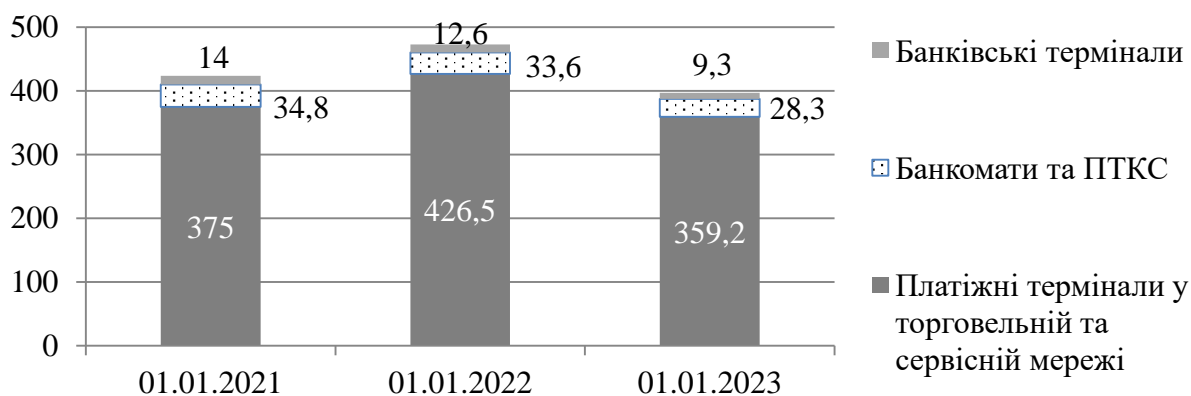

Рис. 2.4 Платіжна інфраструктура, тис. од.

Джерело: складено автором за [37, с.95-96].

Найбільша чисельність платіжних терміналів у АТ КБ «ПриватБанк» (60,4% усіх платіжних терміналів), АТ «Ощадбанк» (19,6 %) та АТ «Райффайзен Банк» (7,6 %) [27].

Отже, чисельність операцій з застосуванням платіжних карток, що емітовані українськими банками, за травень – грудень 2022 р. склала

5599,2 млн шт. (це є на 1,4 % більше, чим за це же період у 2021 р.). Велика чисельність даних операцій відбувалася у власній мережі українських банків-емітентів (52,7 % від чисельності і 71,9 % від суми усіх операцій з платіжними картками). Чисельність безготівкових операцій із застосуванням платіжних карток, що здійснені в Україні і за її межами, за травень – грудень 2022 р., у порівнянні з цим же періодом 2021 р., збільшилася до 5 194,4 млн. шт. або на 4,1 % (92,8 % від загальної кількості). Чисельність операцій щодо отримання готівки із застосуванням платіжних карток за травень – грудень 2022 р. у порівнянні з цим же періодом 2021 р. знизилася на 24,1 %. Чисельність платіжних карток що, емітовані українськими банками, станом на 01 січня 2023 р. склала 109,8 млн шт. Це є на 23,2 % більше, чим станом на 01 січня 2022 р. Чисельність платіжних терміналів у торговельній і сервісній мережі у порівнянні з 2021 р. знизилася на 15,8 % до 359,2 тис. шт. (з них 348,1 тис. шт. (96,9 %) – безконтактні термінали), чисельність банківських пристроїв (банкомати, ПТКС та платіжні термінали) – на 15,5% до 37,6 тис. од [37].

2.2 Аналіз операцій АТ ПУМБ БАНК з платіжними картками

ПУМБ (Перший Український Міжнародний банк) – один з провідних українських банків (станом на 02.2023 – 1,5 млн. клієнтів). Належить промислово-фінансовій групі «СКМ», кінцевим бенефіціантом є Рінат Ахметов. Заснований в 1991 році. З 2009 року організаційно-правова форма ПУМБ - акціонерне товариство. Центральний офіс в Києві. Всеукраїнська мережа відділень Банку сумарно налічує 211 відділень у всіх областях України. Станом на 1 січня 2018 року в банку обслуговується 1,2 мільйонів роздрібних клієнтів і понад 40 тисяч корпоративних. ПУМБ входить до ТОП-8 найбільших банків України за версією рейтингу «Financial club» «50 провідних банків України 2018» та ТОП-5 найбільших банків України за версією «50 провідних банків України» на 2023 рік [3].

З 01.10.2018 Банк ПУМБ запровадив нову карту «ВсеКАРТА», яка замінює усі інші карткові продукти, що пропонувалися банком раніше [3].

Далі здійснимо аналіз динаміки операції з банківськими картами. Розглянемо дані по картах (табл. 2.1) і їх випуску.

Таблиця 2.1

Кількість обслуговуваних та емітованих банківських карт «ВсеКарта» в АТ ПУМБ БАНК за 2020-2022 рр., тис. шт.

	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022/2021, +/-	Відхилення,%
Емітованих	935,2	819,2	1252,2	433	52,85
Обслуговуваних	2734	3318	3481	163	4,9

Джерело: складено автором за [3].

Дані таблиці дозволяють зробити висновок про наявність чіткої тенденції збільшення емісії карт банком. А саме у 2022 році відбулося збільшення обсягів емітованих банківських карт в АТ ПУМБ БАНК на 433 тис.шт. або на 52,85%.

На кінець аналізованого періоду питома вага карт проявляє тенденцію до зниження, проте в абсолютному вимірі їх кількість зберігається і при сприятливій економічній ситуації в країні продовжить своє зростання. У 2022 р. спостерігається зростання кількості обслуговуваних банківських карт в АТ ПУМБ БАНК на 163 тис. шт. або на 4,9 % [24, с. 60].

Таблиця 2.2

Обсяги операцій за банківськими картами в АТ ПУМБ БАНК

Вид операції	Сума, млн. грн.			Відхилення 2021/2022	
	2020	2021	2022	+/-	%
Зняття	12802	9253,4	11692,4	2439	26,35
Поповнення	67094	62224	71508	9284	14,92
Переводи	14020	9157	11742	2585	28,23
Оплата товарів та послуг	41044	44385,6	48557,6	4172	9,39

Джерело: складено автором за [3].

В табл. 2.2 наведемо обсяги операцій за банківськими картами. Отже, обсяги операцій за банківськими картами в АТ ПУМБ БАНК у 2022 р. має

тенденцію до зростання, а саме зняття на 2439 тис. грн. або на 26,35 %. Поповнення на 9284 млн. грн. або на 14,92 %. Переводи на 2585 млн. грн. або на 28,23 % та оплата товарів та послуг на 4172 млн. грн. або на 9,39 %.

В 2022 р. про збільшення платіжної інфраструктури, яка здійснює позитивний вплив щодо розвитку ринку платіжних карток, свідчить зростання чисельності платіжних терміналів, банкоматів, це можна побачити в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Платіжна інфраструктура банку АТ ПУМБ БАНК, шт

Вид	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2021/2022	
				+/-	%
Банкомати	196	201	209	8	3,98
Торгівельні POST термінали	1563	1897	2365	468	24,67
ПТКС	180	196	203	7	3,57

Джерело: складено автором за [3].

Отже, платіжна інфраструктура банку АТ ПУМБ БАНК у 2022 р. має тенденцію до зростання. А саме кількість банкоматів у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. зросла на 8 шт. або на 3,98 %. Кількість торгівельних POST терміналів зросла на 468 шт. або на 24,67 %. ПТКС зросли на 7 шт. або на 3,57 %.

З метою визначення впливу операцій з пластиковими картками на фінансовий результат спочатку розглянемо суми надходжень комісії за банківськими картами (табл. 2.4). Отже, всього сума комісії за банківськими картами у 2022 році збільшилась у порівнянні з 2021 роком майже на 6 раз та становила 9355 тис. грн. Збільшення відбулося на 7973,4 шт. або на 577,11 %.

Таблиця 2.4

Комісії за банківськими картами АТ ПУМБ БАНК

Вид операції	Сума, млн. грн.			Відхилення 2021/2022	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+/-	%
Зняття готівки	312,2	1327,2	8654	7326,8	552,14
За кредитами	252,9	970,2	7615,5	6645,3	684,94
За виплатами	59,3	357	1038,5	681,5	190,89
Щорічне обслуговування	15,9	54,4	701	646,6	1188,6
Всього	328,1	1381,6	9355	7973,4	577,11

Джерело: складено автором за [3]

У зв'язку зі стабільним зростанням обсягів карт, банком постійно вирішуються завдання залучення коштів. У табл. 2.5 представлені результати цієї роботи за аналізований період (2020-2022 рр.). За цей час сума залучених коштів зросла з 48 до 127,5 тис. більше половини цієї суми вдалося отримати завдяки вкладам фізичних осіб та індивідуальних підприємців.

Таблиця 2.5

Залучені кошти АТ ПУМБ БАНК

Залучені кошти	Сума, млн. грн.			Відхилення 2021/2022	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+/-	%
Поточні рахунки	196,2	517,7	5441	4923,3	950,99
Депозити юридичних осіб	1878,6	375,1	368	-7,1	-1,89
Вклади фізичних осіб	30235	63944	72018	8074	12,62
Боргові зобов'язання	4765,3	1905	2986	1081	56,74
Дебітові карти	11056,3	24505,5	46729	22223,5	90,68
Всього	48131,4	91247,3	127542	36294,7	39,77

Джерело: складено автором за [3].

У табл. 2.6 представлені результати використання залучених банком коштів – розміри і структура кредитного портфеля. Найбільшу величину - від 88 до 93 % мають кредитні картки. Решта напрямків кредитування в банку мають від 1 до 9 %. Отже, найбільший обсяг коштів задіяний в кредитних картах і від них банк отримує найбільший дохід.

Таблиця 2.6

Кредитний портфель АТ ПУМБ БАНК

Залучені кошти	Сума, млн. грн.			Відхилення 2021/2022	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+/-	%
Кредитні карти	69454,6	75895	110440	34545	45,51
Кредити з погашенням у розстрочку	3401	8238	6554	-1684	-20,44
Кредити готівкою	1107	1724	2160	436	25,29
Кредити, що оформлені за місцем продажу	616,9	692	1281	589	85,11
Всього	74579,5	86549	120435	33886	39,15

Джерело: складено автором за [3].

У банку висока частка саме процентних доходів за кредитними картками у загальній сумі процентних доходів – у 2022 р. становила 98 % (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

**Обсяги і частка процентних доходів за кредитними картками
в загальній сумі процентних доходів**

Найменування	Сума, млн. грн.			Відхилення 2021/2022	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+/-	%
Процентні доходи за кредитними картками	36394,8	35059	45964	10905	31,1
Всього процентні доходи	39062	37562	47824	10262	27,3
Частка процентних доходів кредитних карт в загальній сумі доходів, %	93,2	93,3	98,2	4,9	-

Джерело: складено автором за [3].

Разом з тим величина процентних витрат за кредитними картками становить (табл. 2.8) 99,5 % і за аналізований період вона показує помірні темпи зростання. На рівень процентних доходів і ефективність використання кредитних ресурсів банку істотний вплив робить прострочена заборгованість. І чим більша кількість карт знаходиться в обігу, тим гостріше буде ставати ця проблема. В даний час число клієнтів банку, які не повертають кошти на карту до закінчення грейс-періоду, досить висока.

Таблиця 2.8

**Обсяги і частка процентних витрат за кредитними картками
в загальній сумі процентних витрат**

Найменування	Сума, млн. грн.			Відхилення 2021/2022	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+/-	%
Процентні витрати за кредитними картками	8264	12707	13275	568	4,46
Всього процентні витрати	8449	13065	13348	283	2,1
Частка процентних витрат кредитних карт в загальній сумі доходів, %	97,8	97,3	99,5	2,2	-

Джерело: складено автором за [3]

Якість досягнутих результатів з нарощування кредитного портфеля банку залишає бажати кращого. Як вже зазначалося вище, боржниками банку, які допустили прострочення по платежах, є близько 500 тис. осіб.

На наш погляд, дієвим заходом в цьому відношенні має стати підвищення свідомості потенційних клієнтів на підставі підвищення їх фінансової грамотності та відповідального правосвідомості.

Висновки до розділу 2

Встановлено, що чисельність операцій з застосуванням платіжних карток, які емітовані українськими банками, за травень – грудень 2022 р. склала 5599,2 млн шт. (це є на 1,4 % більше, чим за це же період у 2021 р.). Чисельність платіжних карток що, емітовані українськими банками, станом на 01 січня 2023 р. склала 109,8 млн шт. Це є на 23,2% більше, чим станом на 01 січня 2022 р. Чисельність платіжних терміналів у торговельній і сервісній мережі у порівнянні з 2021 р. знизилася до 359,2 тис. шт., з яких – 348,1 тис. шт. (96,9 %) – безконтактні термінали, тобто зниження складало 15,8%. Кількість банківських банкоматів, платіжних терміналів та ПТКС зменшилася до 37,6 тис. од., або на 15,5%

Визначено, що обсяг емітованих банківських карт в АТ ПУМБ БАНК у 2022 р. збільшився у порівнянні з 2021 р. на 52,82 % та становив 1252,2 тис. шт. Кількість обслуговуваних банківських карт в АТ ПУМБ БАНК у 2022 р. збільшилась на 4,9 % та становила 3481 тис. шт. Платіжна інфраструктура банку АТ ПУМБ БАНК у 2022 р. розширилась, зросла чисельність банкоматів на 3,98 % та становила 209 шт., кількість торговельних POST терміналів зросла у порівнянні з 2021 р. на 24,67 % та становила 2365 шт.

Обраховано, що процентні доходи за 2020-2022 рр. збільшуються на 4-17 % на рік. У 2022 р. при процентних витратах у 12,7 тис. грн. чистий процентний дохід склав 34,5 тис. грн. Для періоду економічної стагнації таке значення є свідченням високої успішності банку. Тому, для виключення негативних явищ і погіршення економічного становища банку необхідно підвищення розмірів процентного доходу і зниження витрат.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК

3.1. Напрями підвищення ефективності використання кредитних карток в АТ ПУМБ БАНК

Інформаційною безпекою являється змога протистояти спробам нанесення збитків власникам чи клієнтам платіжної системи при різноманітних навмисних чи ненавмисних впливах на неї. Система захисту інформації повинна здійснювати забезпечення безперервного захисту інформації щодо переказу коштів на всіх стадіях її формування, обробки, передачі і зберігання. Електронні документи, які мають інформацію, що відноситься до банківської таємниці чи являється конфіденційною, повинні бути зашифрованими в процесі передавання їх завдяки телекомунікаційним каналам зв'язку [4, с.60].

У ряді країн, що розвиваються неграмотність населення у фінансових питаннях гальмує проникнення фінансових продуктів і послуг. У розвинених країнах банки активно займаються просвітницькою діяльністю, використовуючи різні стратегії, з метою формування власної лояльної аудиторії [8, с. 186]. Навчання фінансовій грамоті та користуванню фінансовими продуктами стає потужним інструментом залучення клієнтів. Навчальні програми та сервіси банків можуть сприяти швидшій зміні психології населення та зростанню довіри до банків. Потенційні власники повинні навчитися сприймати кредитну картку як засіб для поліпшення рівня життя, а не кредит готівкою із завищеною процентною ставкою або продукт «для багатих». Саме на цей аспект роботи з випуску та обслуговування кредитних карток ми пропонуємо звернути увагу АТ ПУМБ БАНК. При цьому необхідно враховувати досвід, накопичений в країнах, більш розвинених у фінансових відносинах [9, с.118]. У систематизованому вигляді ці рекомендації виражені в ідеї набору стратегій, представлених в Додатку А.

На сучасному етапі поширені найбільш прості стимулюючі інструменти (овердрафти по зарплатних картах, збільшення кредитного ліміту, спрощена таргетована пропозиція), хоча ряд банків використовує прогресивні підходи, але це точкові проекти. На цьому тлі і в силу своєї масштабності і державної підтримки (великий портфель зарплатних і соціальних проектів, програми масового навчання фінансової грамотності населення. До цих умов банкам необхідно адаптуватися і знаходити нові способи боротьби за роздрібного клієнта, інакше першість банків з держучастю перетвориться на монополію [19, с. 317].

Пропонується організаційно-економічні заходи щодо збільшення числа клієнтів банку, які отримали і активували кредитну карту, з числа людей, які вже мали успішний досвід використання кредитів інших банків. Воно передбачає проведення комплексної рекламної компанії, спрямованої на підвищення привабливості послуг банку щодо організацій, що ведуть аналогічну діяльність [19, с. 317].

Рекламна компанія передбачає:

1.Виготовлення серії рекламних відеороликів і їх регулярна демонстрація на центральних телевізійних каналах. Ці ролики повинні змінювати один одного щомісяця на екранах телевізорів, одночасно послідовно і «ВСЕкарта» АТ ПУМБ БАНК і їх переваги в порівнянні з продуктами інших банків.

2.Розміщення і просування в мережі Інтернет (Ютуб, соціальні мережі, інформаційні портали) рекламних матеріалів і віртуальних майстер-класів.

3.Організація постійно діючого конкурсу знятих на відео і розміщених на популярних хостингах розповідей клієнтів про успішний досвід використання карт.

Мета кампанії – залучити в число клієнтів платоспроможних, надійних і відповідальних позичальників, які раніше застосовували кредитні карти інших банків. Для економічної оцінки необхідних для реалізації пропозицій витрат і очікуваних економічних результатів буде розглянуто його економічні та фінансові характеристики.

АТ ПУМБ БАНК має в своєму складі call-центр, задіяний в процесі обробки заявок потенційних клієнтів, видачі кредитних карт і обслуговуванні клієнтів. Керівники та фахівці банку забезпечують прийняття ефективних рішень та їх виконання щодо регламентів ділового спілкування з клієнтами, технічного та програмного оснащення, підбору персоналу, його навчання та контролю в ході роботи, оцінки трудових досягнень, винагороди та стимулювання старанної праці працівників підрозділу. Тому для реалізації даної пропозиції в банку є необхідний досвід і методи дій [3].

Разом з тим для стимулювання попиту на кредитні карти банку пропонується підготувати рекламне звернення для тієї частини користувачів банківських продуктів, які їх вже активно і успішно застосовують, але у інших банків. Як засіб такого впливу віддається використовувати серію рекламних відеороликів, які будуть послідовно підводити потенційного клієнта до висновку про доцільність отримання досвіду співпраці з АТ ПУМБ БАНК шляхом придбання його кредитної картки [3].

Ми пропонуємо раз на місяць випускати на провідних каналах електронних засобів масової інформації відеоролик тривалістю 30 секунд, в якому переконливо розкриваються ті чи інші переваги банку як відповідального кредитора. До створення роликів необхідно залучити талановитих сценаристів, режисерів, художників, операторів, технічних фахівців, здібності і праця яких дозволять створити не тільки відеоряд, а й образи сучасного життя, в якому наявність поруч з людиною такого партнера, як АТ ПУМБ БАНК, робить його більш повноцінним, насиченим і якісним.

В даний час в країні і в світі діє безліч студій, які в змозі створити такий відеоролик. Для банку з лідерськими амбіціями рівень виконання таких роликів повинен бути преміальним. Тому при оцінці витрат на реалізацію цієї пропозиції будемо виходити з даних про сучасне кіно - і відеовиробництво найвищого рівня.

Наведемо кошторис витрат на реалізацію даного заходу в табличній формі (табл.3.1).

Витрати на виготовлення серії рекламних відеороликів і їх регулярну демонстрацію на центральних телевізійних каналах

Характеристики витрат при реалізації заходу	Значення
Витрати на виготовлення рекламних роликів	
Вартість виготовлення 1 хвилини, грн.	285700
Тривалість роликів, хв.	6
Всього витрат на рекламні ролики, грн.	1714200
Витрати на розміщення відеороликів в рекламних блоках телеканалів	
Вартість демонстрації протягом місяця в рекламних блоках на двох телеканалах, грн.	3936000
Кількість рекламних роликів в році, шт.	12
Сума витрат на розміщення в рік, грн.	47232000
Разом, витрати на рік на телерекламу, грн.	48946200

Джерело: власні дослідження.

Наступний елемент заходів зі стимулювання – підготовка віртуальних майстер-класів з раціонального використання банківських карт АТ ПУМБ БАНК. У них пропонується доступно і переконливо розповідати всім, хто цікавиться про зміст всіх положень кредитного договору, про порядок дії окремих умов кредитного договору, про прийоми визначення найбільш оптимальних способах використання кредитних карт. В якості місця розміщення цих матеріалів буде виступати офіційний сайт банку, на якому буде створена спеціальна сторінка для потенційних клієнтів та клієнтів, що мають сумніви. На ній будуть розміщені посилання для перегляду або скачування навчальних та стимулюючих матеріалів.

Таких демонстраційних матеріалів буде потрібно близько 35-40 штук. Тривалість кожного з них становитиме 5-7 хвилин. Розробка кожного з них може бути виконана силами профільних фахівців і програмістів на основі стандартного обладнання офісів, вже використовуваного в роботі банку. Витрати на виготовлення таких віртуальних посібників можна скалькулювати, виходячи з вартості послуг професійних студій. Комплекс робіт зі зйомки, монтажу, озвучування мультимедійних програм оцінюється в даний час на рівні 200-500

грн. за хвилину. З урахуванням підвищених вимог до змісту і якості медіапродукту, приймемо в якості основи максимальну величину – 500 грн.

Отже, основу витрат на здійснення даного заходу складуть витрати на виготовлення 40 відеоуроків тривалістю 7 хвилин і вартістю 500 грн. за хвилину. Сумарні витрати по заходу складуть 140000 грн. Відзначимо, що особами, які ведуть майстер-класи, стануть керівники і фахівці банку, тому їх трудовитрати будуть винагороджені в рамках наявного фонду оплати праці. Витратні характеристики проведення цього заходу наведені в табл. 3.2.

Якщо ж такі витрати враховувати, витрати на оплату праці при підготовці таких матеріалів можна описати наступним чином. При годинній ставці задіяних фахівців в 30 грн. і трудомісткості одного майстер-класу близько 14 чол.-годин, цей елемент складе 420 грн. На весь захід витрати будуть: $420 \cdot 40 = 16800$ грн. Супровід сторінки заходу становить приблизно в 5000 грн. на рік.

Таблиця 3.2

Витрати на підготовку віртуальних майстер-класів з раціонального використання банківських карт

Характеристики витрат при реалізації заходу	Значення
Кількість віртуальних демонстраційних матеріалів, од.	40
Тривалість кожного майстер-класу, хв.	7
Вартість виготовлення 1 хвилини мультимедійного контенту, грн.	500
Витрати на виготовлення набору майстер-класів, грн.	140000
Витрати на створення та ведення сторінки на сайті АТ ПУМБ БАНК, грн. / рік	5000
Разом, витрати на рік на майстер-класи, грн.	145000

Джерело: власні дослідження

Наступним елементом заходів стимулювання використання кредитних карток АТ ПУМБ БАНК буде постійно діючий конкурс знятих на відео розповідей про успішний досвід використання карток клієнтами

Учасник конкурсу сам, з використанням доступних йому технічних засобів, робить відеоролик з розповіддю про успішні результати свого користування картою і цей матеріал викладає на відеохостингу youtube.com. посилання в Інтернеті на цей ролик передається куратору конкурсу. Після закінчення певного періоду, наприклад, місяця, куратор конкурсу фіксує

кількість переглядів цих матеріалів і поставлених йому лайків і т.п. на підставі даних, зібраних по всім учасникам, визначається переможець, якому вручається відповідний приз. В силу різноманітності критеріїв оцінки таких творчих матеріалів, призів для нагородження учасників конкурсу може бути декілька. Призи для переможців мають бути достатньо цінними, щоб зацікавити учасників у роботі з виконання творчих завдань. Якщо підбивати проміжні підсумки кожного кварталу та вручати нагороди переможцям проміжних етапів на суму 5000 грн., витрати за рік складуть 20000 грн.. Крім того, необхідний підсумковий щорічний захід з офіційною програмою, нагородженням переможців, шануванням учасників. На ці цілі необхідно виділяти близько 50000 грн. на рік. Тоді загальні витрати за рік за конкурсами роликів про використання кредитних карт банку складе 89,584 тис. грн. Характеристики елементів витрат, пов'язаних з конкурсом відгуків про використання кредитних карт АТ ПУМБ БАНК , представлені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Витрати на постійно діючий конкурс розповідей клієнтів про успішний досвід використання кредитних карт

Характеристики витрат при реалізації заходу	Значення
Річний фонд оплати праці координатора конкурсу з нарахуваннями	19584
Призовий фонд для заохочення переможців та активних учасників	20000
Щорічна конференція клієнтів банку-учасників конкурсу	50000
Разом, витрати на рік на конкурс	89584

Джерело: власні дослідження

Узагальнимо всі показники проекту в табл. 3.4. Перший рік реалізації запропонованих заходів закінчується зі збитками. Витрати з реалізації заходів становлять 491,8 тис. грн. Ефект від заходів в першому році їх реалізації досягає 460,2 тис. грн. Такі значення пояснюються як невисокими розмірами додаткового залучення клієнтів, так і максимальними значеннями вкладень саме в цьому періоді

Оцінка економічних показників запропонованих заходів

Найменування	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2026 р.	2027 р.
Грошовий потік від операційної діяльності	46017,3	65739	98608,5	118330,2	131478
Число додаткових клієнтів на рік, чол.	7000	10000	15000	18000	20000
Середній прибуток на 1 карту, грн. / рік	657,39	657,39	657,37	657,37	657,37
Інвестиційна діяльність	49180,78	47326,58	47326,58	47326,58	47326,58
Реклама з використанням відеороликів в ЗМІ	48946,2	47232	47232	47232	47232
Ведення майстер-класів	145	5	5	5	5
Проведення конкурсу знавець застосування кредитних карт	89,58	89,58	89,58	89,58	89,58
Сальдо сумарного потоку	-3163,48	18412,42	51281,92	71003,62	84151,42
Сальдо накопиченого потоку	-3163,48	15248,94	66530,86	137534,48	221685,9
Коефіцієнт дисконтування	1,0	1,22	1,35	1,49	1,65
Дисконтоване сальдо сумарного потоку	-3163,48	15079,48	38008,21	47624,6	51079,9
Разом, накопичений економічний ефект від реалізації заходів	-3163,48	11916	49924,21	97548,81	148628,72

Джерело: власні дослідження

На другому році реалізації заходу проекту повністю окупаються, буде одержаний додатковий прибуток, що стабільно перевищить величину витрат. На другому році це перевищення становить 119,16 тис. грн.. Починаючи з другого року утворюється позитивний ефект, який пояснюється залученням більшої кількості клієнтів і деяким зниженням витрат на ведення запропонованих заходів.

Таким чином, при сумарних вкладеннях протягом першого року в розмірі 490,6 тис. грн. і 473,3 тис. грн. у наступні роки в реалізацію заходів, вони багаторазово відшкодовуються прибутком, що одержаний завдяки залученню нових клієнтів. З початку другого року заходи починають приносити прибуток і за найближчі п'ять років забезпечать отримання додатково 1486,3 тис. грн. прибутку від основної діяльності - поширення кредитних карт.

3.2. Прогнозування перспектив розвитку ринку платіжних карток

Прогноз на ринку пластикових карток має важливе значення для розвитку фінансової інфраструктури та безготівкових розрахунків. Розглянемо це детальніше: пластикові картки є ключовим елементом у системі безготівкових розрахунків. Вони дозволяють здійснювати платежі без використання готівки, забезпечуючи зручність та безпеку. Прогноз на ринку пластикових карток допомагає розуміти тенденції та потенційний попит. Він враховує фактори, такі як зростання економіки, зміни споживчих звичок та технологічний процес. Прогноз допомагає визначити переваги використання пластикових карток для клієнтів та бізнесу. Це може бути зручність, безпека, можливість отримання бонусів тощо. В цілому, прогноз на ринку пластикових карток допомагає банкам, фінансовим установам та бізнесу планувати свої дії та адаптуватися до змін у фінансовому середовищі.

Таблиця 3.5

Прогнозування кількості емітованих платіжних карток, млн.шт.

Період	Кількість карток	Ймовірний	Песимістичний	Оптимістичний
01.04.2021	49,50			
01.07.2021	49,80			
01.10.2021	50,00			
01.01.2022	50,20			
01.04.2022	50,60			
01.07.2022	52,20			
01.10.2022	54,20			
01.01.2023	54,60			
01.04.2023	55,00			
01.07.2023	55,30	55,30	55,30	55,30
01.10.2023		56,11	54,87	57,34
01.01.2024		56,87	55,20	58,53
01.04.2024		57,62	55,62	59,62
01.07.2024		58,38	56,09	60,67
01.10.2024		59,14	56,59	61,69
01.01.2025		59,90	57,11	62,68

Джерело: власні дослідження

Здійснимо прогноз на 2024 р. кількості емітованих платіжних карток загалом по Україні для цього використаємо квартальні дані кількості емітованих платіжних карток за 2021 - 2023 рр. (табл.3.5).

Графічне відображення прогнозу кількості емітованих платіжних карток будемо здійснювати за допомогою програмного продукту MS Excel за допомогою лист прогнозу (рис.3.1).

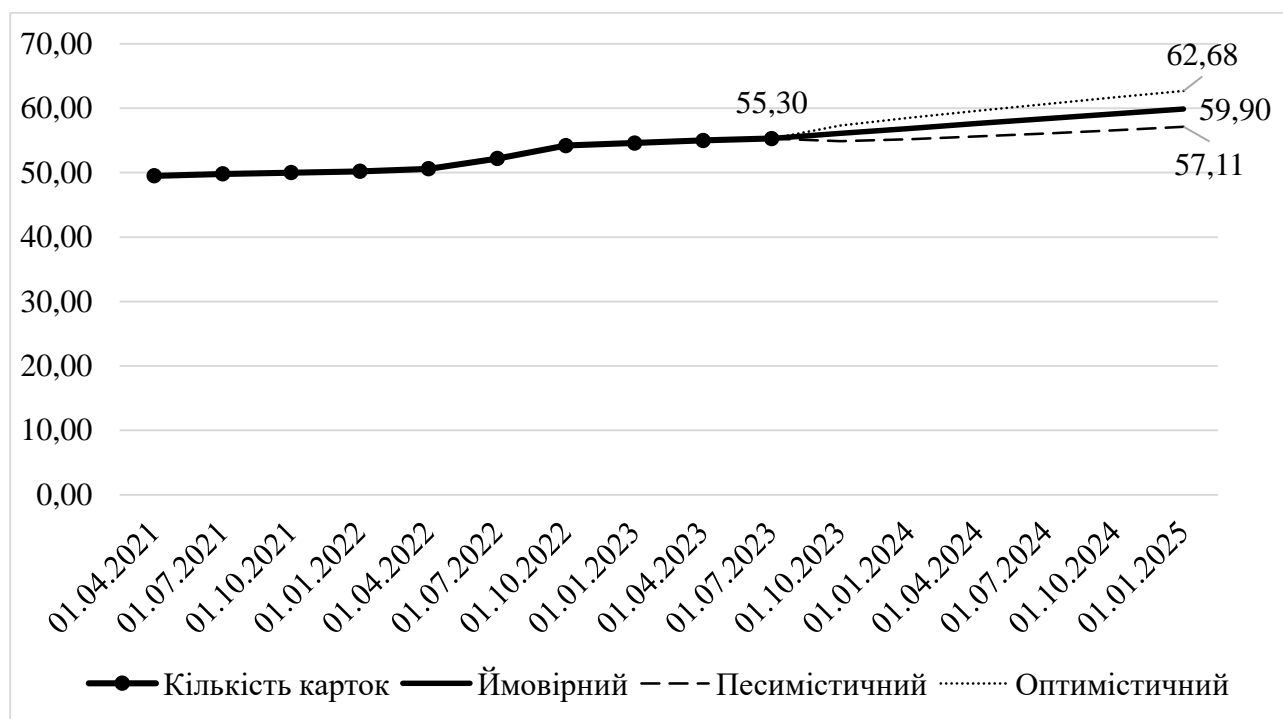

Рис. 3.1 Результати прогнозування кількості емітованих платіжних карток

Джерело: власні дослідження

Отже, згідно рис. 3.1 ми бачимо, що у 2024 р. кількість емітованих платіжних карток зросте на 4,6 млн. шт. та становитиме 59,9 млн. шт. За песимістичним сценарієм кількість карток буде лише на рівні 57,11, що все-таки перевищує показники липня 2023 р., як останнього фактичного показника, врахованого у прогнозі. Оптимістичний же сценарій вказує на зростання кількості емітованих платіжних карток до величини 62,68 млн. шт.

Висновки до розділу 3

Запропоновано організаційно-економічні заходи щодо збільшення числа клієнтів банку, які отримали і активували кредитну карту, з числа людей, які вже мали успішний досвід використання кредитів інших банків. Воно передбачає проведення комплексної рекламної компанії, спрямованої на підвищення привабливості послуг банку щодо організацій, що ведуть аналогічну діяльність.

Доведено розрахунками, що перший рік реалізації запропонованих заходів закінчується зі збитками. З початку другого року заходи починають приносити прибуток і за найближчі п'ять років забезпечать отримання додатково 1486,3 тис. грн. прибутку від основної діяльності-поширення кредитних карт.

Обґрунтовано прогнозними розрахунками, що у 2024 р. кількість емітованих платіжних карток зросте на 4,6 млн. шт. та становитиме 59,9 млн. шт. За песимістичним сценарієм кількість карток буде лише на рівні 57,11, що все-таки перевищує показники липня 2023 р., як останнього фактичного показника, врахованого у прогнозі. Оптимістичний же сценарій вказує на зростання кількості емітованих платіжних карток до величини 62,68 млн. шт.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження стосовно трендів ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури та подальших перспектив його розвитку дозволяють зробити наступні висновки:

1. Визначено, що платіжною інфраструктурою являється низка установ, які здійснюють забезпечення в межах платіжної системи умови для того, щоб використати платіжний інструмент. Платіжна інфраструктура складається з Національного Банку України; комерційних банків; національної електронно-розрахункової системи; Міністерства Фінансів України; Державного Казначейства України; валютних бірж; інституцій фондового ринку, що здійснюють супровід і платіжно-розрахункові операції; системи платіжних карток.

2. Доведено, що розвиток ринку платіжних карток має відмінності в окремих регіонах світу. Так, в 2022 р. порівняно з 2021 р. використання карток збільшилось на Близькому Сході й Африці – на 14,8 %; в Азії та Тихоокеанського регіоні – на 14,1 %; у Латинській Америці – на 5,8 %; в Європі - на 5,5 %; в Канаді – на 3,3 %. Відзначимо, що в обігу США частка карток скоротилась на 1,0 %.

3. Встановлено, що чисельність операцій з застосуванням платіжних карток, які емітовані українськими банками, за травень – грудень 2022 р. склала 5599,2 млн шт. (це є на 1,4 % більше, чим за це же період у 2021 р.). Чисельність платіжних карток що, емітовані банківським установами нашої держави склала 109,8 млн шт (на початок 2023 р.). Це є на 23,2% більше, чим станом на 01 січня 2022 р. Чисельність платіжних терміналів у торговельній і сервісній мережі у порівнянні з 2021 р. знизилася до 359,2 тис. шт., з яких – 348,1 тис. шт. (96,9 %) – безконтактні термінали, тобто зниження складало 15,8%. Кількість банківських банкоматів, платіжних терміналів та ПТКС зменшилася до 37,6 тис. од., або на 15,5%

4. Визначено, що обсяг емітованих банківських карт в АТ ПУМБ БАНК у 2022 р. збільшився у порівнянні з 2021 р. на 52,82 % та становив 1252,2 тис. шт. Кількість обслуговуваних банківських карт в АТ ПУМБ БАНК у 2022 р. збільшилась на 4,9 % та становила 3481 тис. шт. Платіжна інфраструктура банку АТ ПУМБ БАНК у 2022 р. розширилась, зросла чисельність банкоматів на 3,98 % та становила 209 шт., кількість торговельних POST терміналів зросла у порівнянні з 2021 р. на 24,67 % та становила 2365 шт.

5. Обраховано, що процентні доходи за 2020-2022 рр. збільшуються на 4-17 % на рік. У 2022 р. при процентних витратах у 12,7 тис. грн. чистий процентний дохід склав 34,5 тис. грн. Для періоду економічної стагнації таке значення є свідченням високої успішності банку. Тому, для виключення негативних явищ і погіршення економічного становища банку необхідно підвищення розмірів процентного доходу і зниження витрат.

6. Запропоновано організаційно-економічні заходи щодо збільшення числа клієнтів банку, які отримали і активували кредитну карту, з числа людей, які вже мали успішний досвід використання кредитів інших банків. Воно передбачає проведення комплексної рекламної компанії, спрямованої на підвищення привабливості послуг банку щодо організацій, що ведуть аналогічну діяльність.

7. Доведено розрахунками, що перший рік реалізації запропонованих заходів закінчується зі збитками. З початку другого року заходи починають приносити прибуток і за найближчі п'ять років забезпечать отримання додатково 1486,3 тис. грн. прибутку від основної діяльності-поширення кредитних карт.

8. Обґрунтовано прогностичними розрахунками, що у 2024 р. кількість емітованих платіжних карток зросте на 4,6 млн. шт. та становитиме 59,9 млн. шт. За песимістичним сценарієм кількість карток буде лише на рівні 57,11, що все-таки перевищує показники липня 2023 р., як останнього фактичного показника, врахованого у прогнозі. Оптимістичний же сценарій вказує на зростання кількості емітованих платіжних карток до величини 62,68 млн. шт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграмчук Л. А. Перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 22. 2018. С. 739 – 742.
2. Азізова К. М. Загальна характеристика банківських операцій з платіжними картками. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Гроші, фінанси і кредит*. Випуск 5 (05). 2018. С. 254-257.
3. Банк ПУМБ. Офіційний сайт. URL: <https://www.pumb.ua/> (дата звернення 20.10.2023).
4. Банківська безпека держави в умовах розвитку інформаційної економіки (трансформації банківських операцій): монографія. К.: НУОУ, 2019. 393 с.
5. Банківські операції : навч. посібник / М. І. Крупка, Є. М. Андрущак, Н. Г. Пайтра; [за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки]. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. 248с.
6. . Банківські операції [Текст]: Підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д.е.н., проф. А.М. Мороза. К.: КНЕУ, 1996. 398с.
7. Бублик Є.О. Ринок платіжних карток в Україні: перспективи та обмеження розвитку. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 3. С. 51–65.
8. Гладких Д. М. Банківська безпека держави в умовах розвитку інформаційної економіки (трансформації банківських операцій): монографія. К.: НУОУ, 2019. 393 с.
9. Галіцейська Ю. Особливості прояву карткового ризику в сфері банківської діяльності: міжнародні аспекти та вітчизняні реалії. *Вісник Одеського національного університету*. 2019. Т. 19. Вип. 2/5. С. 118–122.
10. Гребінчук О. Банківські картки: платіжний засіб сучасності. *Економічний аналіз*. 2019. Т. 10(3). С. 31-34.
11. Давидовська Г. Електронні гроші та електронні платіжні системи в Україні. *Економічний аналіз*. Випуск 9. Частина 2. 2020. С. 152-154.

12. Євдокімова М.О. Ринок платіжних карток в Україні, його розвиток. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 15 (1). С. 106–110.
13. Єлезаров О. П. Сутність та розвиток безготівкових розрахунків в Україні. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 35-37.
14. Ільчук В.В., Садчикова І.М., Савченко Т.О. Основні тенденції розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління*. 2022. Вип. 36. С. 187–198.
15. Іщук Г. П. Забезпечення безпеки даних карткових платіжних систем при проведенні платіжних операцій. *Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку*. 2019. № 2. С. 106-111.
16. Кажан В. А. Операції з платіжними картками в Україні: сучасні тенденції і проблеми. *Наукові праці НДФІ*. 2018. Вип. 3. С. 102-108.
17. Катюха К.О., Успенко В.І. Аналіз стану та розвиток ринку платіжних карток. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2023. № 2 (18). С. 34–42.
18. Коваль Н. О., Борщ М. В. Особливості функціонування платіжних систем України на сучасному етапі їх розвитку. *Ефективна економіка*. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1441> (дата звернення 20.10.2023).
19. Колодізев О. М. Шахрайство із платіжними картками: сучасний стан і заходи протидії. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 315-321.
20. Коць О. О., Гоменюк В. В. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 671–678.
21. Корецька Н.І. Польський досвід функціонування ринку платіжних карток. *Економічний форум*. 2016. № 1. С. 40–47.
22. Кравець В.М., Савченко А.С. Платіжні картки в Україні. К.: Факт, 2019. 32 с.

23. Легкоступ І. І. Ринок платіжних карток: стан, проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2019. Вип. 809. С. 63-71.

24. Моїсєєва А. Сучасні тренди ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України. *Зб. тез доповідей науково-практичної конференції «Студентські наукові читання – 2022» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт на факультеті інформаційних технологій, обліку та фінансів*. Житомир : Поліський національний університет, 2022. С.60-62.

25. Моїсєєва А. Перспективи ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України. *Фінансове забезпечення економіки : матеріали VII науково-практичної студентської конференції, 07 червня 2023 р.* Житомир : Поліський університет. 2023. С.38-42

26. Моїсєєва А. Аналіз платіжних карток та платіжної інфраструктури АТ ПУМБ БАНК. *«Студентські наукові читання – 2023» матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 30 листопада 2023 р.* Житомир : Поліський університет. 2023. С. 96-98.

27. Морозова Г.С. Ринок платіжних карток в Україні: сучасний стан, проблеми і перспективи використання. *Наукові праці Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет»*. Економічні науки. 2023. Вип. 158. С. 187–195.

28. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>. (дата звернення 20.10.2023).

29. Невідома Л.О., Марченко О.В. Оцінка діяльності банку на ринку платіжних карток. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 680–684.

30. Новіченко А. В. Щодо визначення сутності поняття "платіжна картка". *Управління розвитком*. 2013. № 19. С. 133-135.

31. Околіта Л. Операції з використання платіжних карток НСМЕП. *Вісник НБУ*. 2022. № 3. С. 66-67.
32. Пиріг С. О. Платіжні системи : навч. посіб. / С.О. Пиріг. К.: ЦУЛ, 2018. 240 с.
33. Пиріг С. О. Безготівкові розрахунки: показник економічного зростання країни. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 151-158.
34. Савелко Т.В. Використання платіжних карткових систем: порівняльний аналіз витрат та вигод. *Наукові праці НДФІ*. Випуск 1 (38). 2019. С. 163-170.
35. Система електронних платежів (СЕП) // Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/FQmelsGIyLMrJog> (дата звернення: 26.10.2023).
36. Скибенко С.Т., Халява С.П. Банківські операції. К.: Укоопосвіта. 2016. 240с.
37. Сьоміна Н. А. Банківська платіжна картка як знаряддя шахрайських дій: поняття та основні способи. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2018. Вип. 40. С. 149-156.
38. Rover banking. Річний звіт 2022. Національний банк України. Київ. 2022. 161 с.
39. The Nilson Report 2021. URL: www.nilsonreport.com/pdf/lfreeissue.pdf (дата звернення: 26.10.2023).
40. The McKinsey Global Payments Map. URL: www.mckinsey.com (дата звернення: 26.10.2023).
41. World Payments Report 2022. URL: www.gbm.rbs.com/docs/gbm/insight/gts/perspectives/WPR_2022.pdf (дата звернення: 26.10.2023).